

Az előadásban a főnévi alaptagú endocentrikus összetételekkel foglalkozunk. Kiefer megállapítja, hogy ezek közül az összetételek közül a deverbálisok alaptagja (vagy más néven feje) örökölheti a kiinduló ige eseményszerkezetét, argumentumszerkezetét és vonzatkeretét (Kiefer 2000:537). A *levélírás* összetételben a 'komplex esemény' jelentésű *írás* fej öröklő az *ír* ige tárgyi argumentumát, amely a téma tematikus szerepet veheti fel. Kieferrel összhangban mi is úgy véljük, hogy az összetétel fejének alapjelentése a 'komplex esemény' jelentés, az 'egyszerű esemény' és az 'eredmény' jelentés ebből vezethető le konceptuális műveletekkel (Kiefer 2000:544).

Azt állítjuk, hogy a deverbális alaptagú összetételek alapján számos nem deverbális összetétel is magyarázható, mert ezek is rendelkeznek olyan konceptuális kerettel, amelyből egy-egy tematikus szereppel jellemezhető magvonzat felbukkanhat előtagként. Egyrészt azokról a főnevekről van szó, amelyek egy-egy lehetséges deverbális alaptag megjelenését blokkolják (Laczkó 2000). Például a *gyűjtemény* blokkolja az 'eredmény' jelentésű *gyűjtés* alakot, a *szalvétagyűjtemény* összetétel páciensi szerepű előtagja viszont az eredeti *gyűjt* ige vonzatkeretéből öröklődött.

Másrészt ide tartoznak az úgynevezett reprezentációs főnevek (*representational nouns*, lásd Runner és Goldwater (2011), más néven *story/ picture nouns*), mint pl. a *kép, film, történet, mese, regény*, de a *meccs, játék, csata* is hasonlóan viselkedik. Ezek mögött Broekhuis és Keizer (2012) elemzését követve feltételezünk egy metaigét, így magyarázható az összetételi előtagban felbukkanó elem tematikus szerepe. Például a *kamaszregény* összetétel alaptagja, a *regény* az *ír* igével hozható összefüggésbe, amely felvehet egy fakultatív beneficiensi vonzatot (*ír valakinek*). Az összetételben ez a vonzat tölti be az előtag szerepét.

Az olyan összetételek esetében, amelyek alaptagja nincs közvetlen kapcsolatban egy igével (pl. *babaolaj*) egy 'előállít' metaigét feltételezünk a háttérben. Az exocentrikus főnevek azon típusai, amelyek N+N összetételek (pl. *ökörsem*) (lásd Fejes 2005), szintén elemezhetők a kiinduló endocentrikus minta alapján, amellyel metaforikus-metonomikus viszonyban áll a keletkezett összetétel egésze.

Elemzésünk tehát a szabályos *-As* és *-Ó* képzés szerint létrejött alakokon túl a szabálytalanul képzett blokkoló alakokról is számot tud adni, sőt a nem képzettek nagy részéről is. Az 1. táblázatban foglaltunk össze a fent tárgyalt összetételek mögött feltételezett néhány predikatív konstrukciót. Fontos hangsúlyozni, hogy nem levezetésekről van szó, hanem arról, hogy véleményünk szerint a szóalakok jelentéstartalmát egy igei maghoz képest lehet definiálni. Megjegyezzük, hogy az igekötőben is egy tematikus szerep megjelenítőjét látjuk. A *légkondi-bekapcsolhatnék* példa pedig azt mutatja, hogy az igétől örökölt igekötő elé újabb tematikus szereppel járó bővítmény kerülhet, azaz a deverbális főnév igemódosítónak megfelelő pozíciója bizonyos esetekben kétszer is ki lehet töltve.

Példa	Mögöttes X' predikatív konstrukció				Képző
	fej (X)	nP-spec	XP-spec	Jelölet	
táska-földredobás	V	Pác	Végp	Ev	- <i>As</i>
légkondi-bekapcsolhatnék	V	Pác	Végp	Ev	-h <i>At</i> nék
oroszlánszelídítő		Pác		Ág	- <i>Ó</i> _{Ág}
teherfelvonó		Pác	Végp	In	- <i>Ó</i> _{In}
péniszirigység			St		-s <i>Ág</i> _{Ev}
banánhéj			Rel		–
Verne-kamaszregény	"V"	Ág	Ben	Pác	–

1. táblázat

Felhasznált irodalom

- Broekhuis, Hans, Evelien Keizer (2012): *Syntax of Dutch – Nouns and Noun Phrases*. Amsterdam, UnivPress.
- Fejes László (2005): *Összetett szavak finnugor nyelvekben*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest (PhD-értekezés) <http://nytud.hu/~fejes/phd/index.html>
- Kiefer Ferenc (2000): A szóösszetétel. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 519–567.
- Laczkó Tibor (2000): Az ige argumentumszerkezetét megőrző főnévképzés. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 293–407.
- Runner, Jeffrey T., Micah B. Goldwater. (2011): On the Representational Nature of Representational Noun Phrases. In: Jeffrey T. Runner (szerk.) *Experiments at the Interfaces*. Syntax and Semantics. Vol. 37. Bingley, Emerald Publications